

บทที่ 2

หลวงพระบางก่อนก้าวเข้าสู่บริบทเมืองมรดกโลก

อดีตของหลวงพระบางนั้นเป็นเมืองหลวงแห่งแรกของราชอาณาจักรลาว ในชื่อของเมืองเชียงคัง-เชียงทอง ในสมัยของพระเจ้าฟ้างุ้ม (ค.ศ.1303-1372) รัชสมัยของพระองค์ได้รับเอาพระพุทธศาสนาเถรวาทจากราชสำนักเขมรเข้ามาเผยแพร่แก่พลเมือง พุทธศาสนานี้เองที่เกี่ยวพันกับ พระบาง ซึ่งได้กลายมาเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของประเทศลาวในเวลาต่อมา เพราะในการเดินทางของพระบางนั้น กล่าวกันว่าเริ่มมาจากคณะพระธรรมทูต โดยมีพระมหาปาสมันต์เป็นหัวหน้าได้อัญเชิญพระบางมาจากเมืองพระนครหลวงหรือนครพนมในช่วง ค.ศ.1349 เพื่อมาประดิษฐานที่เมืองเชียงคัง-เชียงทอง แต่ระหว่างทางได้หยุดพักที่เมืองเวียงจันทน์และเมืองเวียงคำ ที่เมืองเวียงคำชาวบ้านที่นั่นได้ทำการสมโภชพระบาง และในตำนาน พระบางก็ได้แสดงปาฏิหาริย์ประทับอยู่ที่เมืองเวียงคำ ไม่ยอมเสด็จไปยังเมืองเชียงคัง-เชียงทอง

ความพยายามอัญเชิญพระบางมาที่เชียงคัง-เชียงทองนั้นได้มีขึ้นอีกในรัชสมัยพระยาไชยจักรพรรดิแผ่นดินแก้ว (ค.ศ.1456-1478) แต่ไม่สามารถมาได้เพราะขบวนเรือที่อัญเชิญพระบางมาได้ล่มลงกลางลำน้ำโขง จนในที่สุดรัชสมัยพระเจ้าวิสุทธาราช (ค.ศ.1500-1520) พระองค์ ๔ ได้อาราธนาพระบางโดยทางบกมาไว้ที่วัดมโนลมซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ ครั้นปีค.ศ.1503 พระเจ้าวิสุทธาราชโปรดให้สร้างมหาวิหาร แล้วอาราธนาพระบางมาไว้ในอารามวัดวิสุทธารามวิหาร และจากนั้นมาเมืองเชียงคัง-เชียงทองจึงได้เปลี่ยนนามมาเป็น นครหลวงพระบาง

นครหลวงพระบางเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรล้านช้างเรื่อยมา จนกระทั่งรัชสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (ค.ศ.1550-1572) พระองค์ได้ย้ายเมืองหลวงจากนครหลวงพระบางมายัง นครเวียงจันทน์ เพราะนครหลวงพระบางตั้งอยู่ใกล้กับเส้นทางเดินทัพของพม่าที่กำลังแผ่ขยายอิทธิพลใกล้เข้ามาในช่วงเวลานั้น

อาณาจักรล้านช้างได้ดำเนินเรื่อยมาอีกหลายรัชกาล แล้วผลจากการแก่งแย่งอำนาจและการแตกความสามัคคี ในเวลาต่อมาอาณาจักรล้านช้างก็ต้องแบ่งเป็น 3 อาณาจักรคือ อาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ อาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง และอาณาจักรจำปาศักดิ์ และในค.ศ.1779 ทั้ง 3 อาณาจักรของลาวก็ตกเป็นเมืองขึ้นของสยาม และนับจากนั้นอีกเป็นเวลานานที่ลาวต้องตกอยู่ในการครอบครองของสยาม (ค.ศ.1779-1893) และตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส (ค.ศ.1893-1945)

2.1 อิทธิพลจากประเทศผู้เข้าครอบครอง

นักสำรวจชาวตะวันตกและสยามในลาว ค.ศ.1779 - 1893

กล่าวได้ว่าดินแดนทุกหนแห่ง โดยเฉพาะแคว้นต่าง ๆ ทุกกาลเวลาคือทุกเรื่องราว การร้อยเรียงเป็นตำนานเป็นบันทึก หรือแม้จะเป็นเพียงเรื่องเล่าต่อกันมา ทุกเรื่องราวต่างให้ความหมาย หลวงพระบางก็เป็นหนึ่งในดินแดนเหล่านั้น ในสมัยที่เป็นเมืองขึ้นของสยามช่วงปี พ.ศ.2322-2436(ค.ศ.1779 – 1893) หลวงพระบางได้มีสถานะเป็นเมืองหนึ่งใน อาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง

ตามความเป็นมาของประวัติศาสตร์เหตุการณ์ในช่วงระยะเวลานี้สรุปได้คร่าว ๆ คือ

ค.ศ.1779 --- ทั้ง 3 อาณาจักรของลาวตกเป็นเมืองขึ้นของสยาม

ค.ศ.1826 – 28 --- เกิดสงครามการแย่งตัวเป็นอิสระของเจ้าอนุวงศ์ ทำให้สยามเข้าทำลายเมืองเวียงจันทน์

ค.ศ.1861 --- นักสำรวจฝรั่งเศส Henri Mouhot มาถึงหลวงพระบาง

ค.ศ.1867 --- ฝรั่งเศสทำแผนที่แม่น้ำโขงตลอดเส้นทางของลาว

ค.ศ.1887 --- Auguste Pavie ผู้ช่วยกงสุลฝรั่งเศสคนแรกมาถึงหลวงพระบาง (เดือนกุมภาพันธ์)

ค.ศ.1893 --- ฝรั่งเศสยึดดินแดนลาวทางด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขง โดยสยามยอมยกดินแดนส่วนนี้ให้ไป (มีการเซ็นสัญญากันในวันที่ 3 ตุลาคม)
(Martin Stuart-Fox,1997:xi)

ความเกี่ยวโยงของสยามกับหลวงพระบางในช่วงเวลานี้พบได้ในบันทึกการเดินทางของบรรดานักสำรวจชาวตะวันตก ในที่นี้คือการเดินทางของนักผจญภัยชาวฝรั่งเศสชื่อองรี มูโอดต์ และการเดินทางของนายแพทย์ P.Neis

หลวงพระบางในสายตาขององรี มูโอดต์ ¹ในปีค.ศ.1861หลวงพระบางเป็นเมืองที่สวยงามและทรงเสน่ห์ นครรัฐเล็ก ๆ แห่งนี้ถูกโอบล้อมด้วยเครื่องวงกลมของกำแพงภูเขา และอีก

¹ มูโอดต์ล้มป่วยด้วยพิษไข้เมื่อไปพักแรมริมน้ำคานที่เขาหลงไหลเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม ค.ศ.1861 และถึงแก่กรรมในวันที่ 10 พฤศจิกายน ร่างของเขาถูกฝังไว้ริมน้ำคาน โดยแดงและไพร่รับใช้ผู้ภักดีสองคนได้ลำเลียงสิ่งของและสมุดบันทึกกลับไปกรุงเทพฯ เพื่อมอบให้หมอแคมป์เบลผู้เป็นสหายคนสนิทของมูโอดต์ (ปัจจุบันหลุมศพของมูโอดต์ยังคงซ่อนตัวอยู่บนเนินเล็ก ๆ ริมสายน้ำนอกเมืองหลวงพระบาง)

ด้านหนึ่งจรรตรมน้ำโขงกับน้ำคานสายเล็กที่ไหลมาบรรจบ แต่ยังไม่ทันที่เขาจะลงมือสำรวจพื้นที่
สิ่งแรกที่ต้องทำก็คือการเข้าเฝ้าเจ้านครหลวงพระบาง

ได้มีจดหมายฉบับหนึ่งของมูโอต์ที่เขียนถึงน้องชายที่อังกฤษโดยได้มีการบรรยายถึง
การเข้าเฝ้าว่า

สถานที่เข้าเฝ้าคือศาลาโถงแบบเดียวกับที่บ้านเราสร้างกันในเทศกาลหมู่บ้าน แต่ใหญ่กว่าและประดับประดาด้วยวัสดุสารพัดสี เจ้าหลวงพระบางประทับอยู่บนตั่งในท่าเอนกายพิงหมอนอย่างเกียจคร้าน ทางขวาของพระองค์มีองครักษ์หมอบอยู่สี่นาย แต่ละนายถือดาบปลายงอน ด้านหลังมีพวกเจ้านายกำลังหมอบก้มจนหน้าคลุมฝุ่น ส่วนด้านหน้าของพระองค์ก็คือพี่ชายผู้มาส่งสารในชุดสีขาว กำลังนั่งอยู่บนพรม มีถ้วยพานและกระโถนเงินอยู่ข้าง ๆ เขาพยายามทำตัวให้เหมาะกับการบรรยาย แต่ก็มีปัญหากับการทรงตัวในท่านั่งพับเพียบเมื่อยกไปขึ้นตั่ง การเข้าเฝ้าครั้งนี้จะต้องเสียเงินไปหนึ่งกระบอกกับของกำนัลหลายชิ้น ใครจะเดินทางไปไหนมาไหนไม่ได้ หากไม่เข้าเฝ้าถวายสิ่งของแด่กษัตริย์ เจ้านาย และขุนนางลาว

.....จากนั้นก็เป็นการแจกจ่ายสิ่งของแก่พวกเจ้านายขุนนาง ได้แก่ภาพแกะสลักที่ซื้อมาจากกรุงเทพ ฯ หมวกคออสเส็ดครูปนโปเลียน (ที่ซื้อมาในราคาหนึ่งเพนนี) ภูบิกเตอร์ เอมมานูเอลและการิบัลดี กับตะปูทองเหลืองและบรันดี พวกเขาดิ้นเดินกันมาก แถมยังทำท่าเสียดยั่วที่ที่ต้องออกจากที่นั่นก่อนข้าวของที่ติดตัวมาจะหมดเกลี้ยง (อ้างในจิระนันท์ พิตรปรีชา , 2543 : 36-40)

หลังจากได้สำรวจพื้นที่ได้ช่วงเวลาหนึ่ง เขาก็ตั้งใจจะเดินทางต่อไป โดยได้อนุญาตให้คนรับใช้ที่ติดตามมาจากสระบุรีเดินทางกลับบ้านพร้อมกับพวกเจ้านายลาวที่จะยกขบวนเครื่องบรรณาการไปส่งราชสำนักสยาม แต่แผนการเดินทางของมูโอต์ถูกยับยั้งโดยราชสำนักลาว ความตั้งใจของเขาคือเดินทางออกจากหลวงพระบางไปสู่ดินแดนทางเหนือหรือตะวันออก เพื่อศึกษาชีวิตชนเผ่าต่าง ๆ และเก็บตัวอย่างพืชสัตว์ จากนั้นก็จะล่องเรือตามลำน้ำโขงไปสู่กัมพูชา ความหวาดระแวงของราชสำนักลาวมีอยู่ว่า ก่อนหน้านี้ฝรั่งเศสได้ยึดดินแดนตั้งเกี้ยวและกำลังรุกล้ำเข้าไปในกัมพูชา ดังนั้นการเดินทางใด ๆ ที่อาจเชื่อมโยงกับพวกฝรั่งเศสนักล่าอาณานิคมจึงเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนาสำหรับลาว (จิระนันท์ พิตรปรีชา , 2543 : 36-40)

ในบันทึกอีกอันหนึ่งที่เป็นการเดินทางของ P.Neis นายแพทย์ชาวฝรั่งเศส

ไม่ว่าจะมองจากด้านแม่น้ำหรือแม้แต่จากเนินเขาเตี้ย ๆ ที่เป็นศูนย์กลางของเมือง หลวงพระบางก็ยังคงไว้ซึ่งความน่าหลงใหล บ้านเรือนและวัดวาอารามนับไม่ถ้วนปรากฏอยู่ตามจุดต่าง ๆ หลังคาบาบสีทองปรากฏอยู่ท่ามกลางป่าของต้นมะพร้าวและต้นหมาก แต่ในยามที่แผ่นดินแห่งนี้อยู่ในช่วงของฤดูฝน ถ้าถลาลงไปในโคลนความลึกของโคลนสีดำเหนียวจะลึกขนาดหัวเข่า จะเหลือส่วนที่ตั้งบ้านเรือนได้ตามการสันนิษฐานของ Mgr.Pallegroix ในปีค.ศ. 1830 ว่ามีผู้อยู่อาศัยได้ประมาณ 50,000 คน แต่ในอีกหลายปีต่อมาจะเหลือเพียงส่วนที่ใกล้กับบริเวณที่แม่น้ำไหลมารวมกับน้ำคาน(Nam Kan) กับอีกส่วนคือต้องย้อนกลับไปทางป่าที่จะไปบรรจบกับซากปรักหักพังของพระเจดีย์สองสามแห่ง หรือว่าส่วนที่เป็นหนองน้ำที่ปกคลุมไปด้วยพืชน้ำ พวกเราจะประมาณกันว่าพลเมืองที่อยู่ในส่วนที่อยู่ได้ไม่น่าจะมากกว่า 20,000 คน แต่ดูจากสภาพความหนาแน่นของผู้คน บางที่อาจจะมียานมากกว่า (P.Neis,1997:69)

การผลิตของลาวในช่วงที่ลาวตกเป็นประเทศราชของสยามคือช่วงปีค.ศ.1779-1893 ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เป็นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและชุมชนเป็นหลัก มีผลผลิตส่วนเกินส่วนหนึ่งส่งส่วยให้ผู้ปกครอง กับแลกเปลี่ยนกับชุมชนใกล้เคียง การค้าในชนบทมีน้อยมาก มีแต่เมืองใหญ่ ๆ ซึ่งส่วนมากอยู่ริมแม่น้ำโขง ที่มีการค้าระหว่างเมืองและระหว่างประเทศด้วย พ่อค้าส่วนใหญ่เป็นคนจีน และพ่อค้าลาวจากภาคอีสานและฝั่งซ้ายก็ค้าขายข้ามไปมา มีเป็นปกติอยู่แล้ว สินค้าส่วนใหญ่ถ้าเป็นสินค้าจากลาวยังเป็นของป่าเป็นหลัก เช่น หนังกวาง หนังเสือ หนังงู เขากวาง นอแรด กระดุกเสื่อ พันท้าย ค้าง ช้าง เป็นต้น สินค้าจากจีนมีฝิ่นเป็นหลัก สินค้าจากยุโรปเริ่มเข้ามาอย่างพวกน้ำมันก๊าด น้ำตาลทรายขาว นมกระป๋อง สีย้อมผ้า ผ้าขาว ผ้าแดง เข็มเย็บผ้า และเครื่องเหล็ก เป็นต้น สินค้าจากยุโรปส่วนมากส่งผ่านกรุงเทพฯ มาอุดรดิตถ์ทางเรือ ใช้ช้างข้ามเขามาลงท่าแม่น้ำโขงที่เมืองปากลาย แล้วลงเรือต่อไปยังหลวงพระบางหรือหนองคาย มีการใช้เงินตราหลายชนิด ทั้งเงินฮาง เงินตู๋ เงินฮ้อย เงินลาด เงินหมากค้อ (เงินพดด้วง) และเงินแถบ (รูปี) อุปสรรคของค้าในยุคนั้นมีแก่งในแม่น้ำโขงซึ่งเป็นอันตรายในการเดินเรือ ถนนที่กลายเป็นหล่มในฤดูฝน ใช้ป่าและโจรที่ดักปล้นอยู่ทางภาคใต้ กับโจรฮ่อทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของลาว

ในด้านการปกครอง ช่วงที่ลาวตกเป็นประเทศราชของสยาม สยามไม่ได้เปลี่ยนแปลงแผนการปกครองของลาว คงปล่อยให้ลาวใช้ระบบการปกครองแบบอาญาสี่ ลาวยังคงใช้กฎหมายของตน มีอิสระในการบริหารบุคคล งบประมาณ การเก็บภาษี การศาล และดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมล้านช้าง ระบบดังกล่าวได้นำมาใช้ในภาคอีสานเหนือและอีสานกลางของสยามด้วย เพียงแต่ตำแหน่งขุนนางในแต่ละหัวเมืองอีสานมีน้อยกว่าเวียงจันทน์ จำปาศักดิ์ หรือหลวงพระบาง เพราะหัวเมืองอีสานแต่ละเมืองมีขนาดเล็กกว่า และอายุของเมืองส่วนมากน้อยกว่า ฝ่ายสยามจำกัดอำนาจของหัวเมืองลาวและอีสานเฉพาะการแต่งตั้งถอดถอนตำแหน่งอาญาสี่ ที่ต้องเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์สยามเท่านั้น เงื่อนไขของความสัมพันธ์อื่น ๆ ระหว่างสยามกับลาวก็คือทุก ๆ 3 ปี หัวเมืองลาวจะต้องส่งเครื่องราชบรรณาการให้สยาม 1 ครั้ง นอกจากนี้เวลาเกิดศึกสงครามจะถูกเกณฑ์กองทัพและเสบียงมาช่วยสยาม เวลาสงบต้องส่งคนไปสืบข่าวชายแดนญวน วิธีการปกครองของสยามนอกจากที่กล่าวมาแล้วยังใช้ระบบตัวประกัน คือ ให้เจ้านายหนุ่ม ๆ ของลาวมาศึกษาเล่าเรียนที่กรุงเทพฯ ฯ เวลาเกิดกรณีพิพาทระหว่างเมืองต่าง ๆ ของลาว หรือในเมืองเดียวกัน ซึ่งมักมีอยู่เสมอในเรื่องการแก่งแย่งเล่ห์ไหว และการแย่งอำนาจในตำแหน่งอาญาสี่ เมืองเหล่านี้จะฟ้องให้รัฐบาลสยามเป็นตุลาการตัดสินข้อพิพาท เวลาเมืองลาวส่งคนนำส่วยมาส่งกรุงเทพฯ ฯ หรือมาถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา หรือรับพระราชทานตราตั้ง หรือรายงานสถานการณ์เจ้านายและขุนนางลาว จะได้รับของพระราชทานที่มีค่าและแปลกใหม่จากต่างประเทศเสมอเพื่อผูกน้ำใจเจ้านายและขุนนางลาวเอาไว้

ประโยชน์ที่รัฐบาลสยามได้จากการปกครองหัวเมืองลาวมากที่สุดคือ การเก็บส่วย โดยเก็บจากชาวยุทธที่ส่งจากเท้าถึงไหล่ 2 ศอกคืบขึ้นไป โดยเป็นสิ่งที่ต้องมีค่าซึ่งเมืองเหล่านั้นมีอยู่แล้ว หากปีนั้นไม่มีสิ่งของก็เก็บเป็นเงิน ส่วยที่เก็บเป็นสิ่งที่ส่งจากหัวเมืองลาวเก็บเป็นเร็ว (หมากแห้ง) มากที่สุด รองลงมาเป็นขี้ผึ้ง ครั้ง ทองคำ ป่าน เส้นไหม งาช้าง ไม้สัก ผ้าขาว ปริมาณของส่วยที่เสียนั้นแล้วแต่รัฐบาลสยามจะกำหนด เช่น ผลเร็วหรือครั้งเสียนคนละ 12 กก. ป่านคนละ 30 กก. งาช้างคนละ 2.4 กก. เส้นไหมคนละ 0.6 กก. ทองคำคนละ 2 สลึง หากเสียเป็นเงินเสียนคนละ 7 บาท บางเมืองเสีย 4 บาท ตั้งแต่ค.ศ. 1827 เป็นต้นมาเก็บเท่ากันคือ คนละ 4 บาทต่อปี เมื่อเจ้าเมืองเก็บรวบรวมส่วยแล้วก็จัดลำเลียงส่งเข้ากรุงเทพฯ ฯ ปกติส่งปีละครั้ง หากยังส่งไม่ครบในเที่ยวแรกก็ต้องจัดส่งไปให้ครบในเที่ยวต่อ ๆ มา ผลประโยชน์จากส่วยรัฐบาลสยามแบ่งให้เจ้าเมืองและกรมการเมืองมากกว่าที่รัฐบาลได้รับ แต่ต่อมาลดลง รัฐบาลสยามได้มากกว่าเจ้าเมืองกรมการเมือง รัฐบาลสยามเองก็มีการแบ่งผลประโยชน์ส่วยระหว่างวังหลวงกับวังหน้าด้วย เนื่องจากผลประโยชน์จากส่วยมีมหาศาล ดังนั้นจึงมีปัญหาจากการเก็บส่วยมาก โดยเฉพาะการเบียดบังเอาส่วยไปเป็นของตัวเองของพวกเจ้าเมืองกรมการเมืองลาว การแก่งแย่ง

กันคุมเล็กไพร่ของพวกเจ้าเมืองกรมการเมือง จนมีเรื่องฟ้องร้องมาให้รัฐบาลสยามตัดสินอยู่
เมือง ฯ

การต่อต้านครั้งใหญ่ที่สุดของลาวต่อการปกครองของสยามคือ กบฏเจ้าอนุวงศ์ (ค.ศ.1827-1829) หลักฐานฝ่ายสยามระบุว่าสาเหตุที่เจ้าอนุวงศ์ก่อการกบฏ เพราะทูลขอครอบครัวลาวที่ถูกดองตั้งแต่ครั้งสมัยธนบุรีกลับไปลาว ทูลขอนางละครและเจ้าหญิงดวงคำ ซึ่งรัชกาลที่ 3 ไม่ทรงอนุญาต แต่หลักฐานฝ่ายลาวระบุว่าที่ลาวเป็นกบฏเพราะทนการกดขี่ของสยามไม่ไหว ตั้งแต่การเกณฑ์ไปรบ ชนเสียยิ่งหลายครั้ง ตัดต้นตาลจากสุพรรณบุรีขึ้นไป สมุทรปราการ เกณฑ์ไปสร้างทำนบกั้นน้ำที่อ่างทอง เกณฑ์ไปสร้างกำแพงเมืองและป้อมรอบพระนคร นอกจากนั้นเจ้าอนุวงศ์และเจ้าราชวงศ์ซึ่งเป็นพระโอรสของเจ้าอนุวงศ์ก็ถูกเจ้าสยามเด็ก ๆ และขุนนางสยามดูถูก การไปตีเอาขามมาเป็นทาสของเจ้าเมืองนครราชสีมาในเขตจำปาศักดิ์ ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้ลาวก่อการกบฏ ประจวบกับลาวทราบข่าวอย่างผิด ๆ ว่าสยามมีเรื่องกับอังกฤษจนถึงขนาดจะรบกับอังกฤษ เจ้าอนุวงศ์จึงฉวยโอกาสประกาศเอกราชยกทัพมาตีภาคอีสานเลยมาจนถึงสระบุรี ฝ่ายสยามจึงทราบเรื่อง และได้เกณฑ์กองทัพใหญ่ตีได้ฝ่ายลาวอย่างรุนแรงจนแตกพ่ายไปยึดเวียงจันทน์ และกวาดต้อนผู้คนเป็นเชลยเป็นจำนวนมาก อีกทั้งได้ขนเอาทรัพย์สินต่าง ๆ รวมทั้งอาวุธ ข้าว ม้า กลับมาสยามมากมาย เมื่อกองทัพใหญ่ของไทยถอนกลับมา เจ้าอนุวงศ์ซึ่งหนีไปเมืองญวนก็กลับมาพร้อมทหารญวน เข้ายึดเวียงจันทน์กลับคืนและฆ่าทหารสยามที่รักษาเมืองเวียงจันทน์ตายเกือบหมด กองทัพสยามได้โจมตีลาวและยึดเวียงจันทน์ได้เป็นครั้งที่สอง คราวนี้เผาเวียงจันทน์จนหมด แม้กระทั่งวัดก็เผาด้วย เวียงจันทน์กลายเป็นเมืองร้าง เจ้าอนุวงศ์ซึ่งพยายามหนีไปเมืองญวนอีก แต่ถูกจับตัวส่งมากรุงเทพฯ และพิจารณาก่อนที่จะพิจารณาโทษ หลังจากนั้นสยามกับญวนก็บาดหมางกันมากขึ้น จนกลายเป็นสงครามยืดเยื้อแย่งชิงอำนาจระหว่างสยามกับญวนในพื้นที่ลาวด้านตะวันออกและเขมร ทั้งญวนและสยามได้กวาดต้อนชาวลาวทั้งจากเวียงจันทน์และทางตะวันออกของแขวงคำม่วน สุวรรณเขต บริคำไชย เชียงขวาง เอามาตั้งถิ่นฐานรอบ ๆ เทือกเขาภูพานและบริเวณภาคกลางของสยามเป็นจำนวนมาก การกวาดต้อนราษฎรลาวของญวนและสยามครั้งนั้นทำให้ประชาชนลาวมีเหลือจำนวนน้อยมาก

ครั้งหลังของศตวรรษที่ 19 อินโดจีนก็ถูกจักรวรรดินิยมฝรั่งเศสคุกคาม ในค.ศ. 1862 โคชินจีนของญวนก็ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสเป็นดินแดนแรก ค.ศ.1867 เขมรส่วนนอกซึ่งเป็นประเทศราชของสยามก็ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ฝรั่งเศสชะงักการล่าอาณานิคมในอินโดจีนไประยะหนึ่งในช่วงทำสงครามกับปรัสเซีย (Franco-Prussian War 1870-1871) ซึ่งฝรั่งเศสเป็นฝ่ายแพ้ ต่อมาในค.ศ.1883 ฝรั่งเศสก็สามารถยึดญวนได้ทั้งประเทศ ปัญหาการปล้นสดมภ์

ของโจรสลัดในเขตรอยต่อสยาม-ญวนซึ่งมีมานานก่อนที่ญวนจะตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส สยามและญวนเคยส่งกองทัพไปปราบหลายครั้ง ซึ่งแก้ปัญหาได้เพียงทำให้โจรสลัดสงบไปได้ชั่วคราว พอกองทัพสยามและญวนถอนกลับไป พวกโจรสลัดก็ออกอาละวาดอีก เมื่อฝรั่งเศสปกครองญวนก็ประสบปัญหาโจรสลัด จึงเสนอต่อฝ่ายสยามให้กองทัพฝรั่งเศสและสยามออกกวาดล้างโจรสลัดพร้อมกัน เพื่อปราบโจรสลัดให้เด็ดขาด สยามตกลงตามข้อเสนอ การปราบโจรสลัดสำเร็จเป็นอย่างดี แต่ผลร้ายที่ตามมาคือ ทหารฝรั่งเศสที่เข้ามาปราบโจรสลัดในสิบสองจุไทไม่ยอมถอนกลับเข้าเขตญวน อ้างว่าดินแดนแห่งนี้เป็นของญวนมาก่อน จมื่นไวยวรนาถ (เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี) แม่ทัพสยามในขณะนั้น จึงทำสัญญา 9 ข้อกับฝรั่งเศสที่เมืองแกลง(เตียนเบียนฟู) เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 1888 โดยยอมให้ฝรั่งเศสตั้งกองทหารไว้ที่สิบสองจุไทไว้ชั่วคราว หลังจากนั้นฝรั่งเศสได้ขออนุญาตรัฐบาลสยามส่งคณะสำรวจมีนายปาวีเป็นหัวหน้า มาสำรวจลาวอย่างละเอียด โดยอ้างว่าจะนำผลการสำรวจมาปักปันเขตแดนสยาม-ฝรั่งเศส ต่อมานายปาวีได้รับแต่งตั้งให้เป็นกงสุลใหญ่ฝรั่งเศสประจำสยาม และได้ยื่นข้อเสนอสยามว่า ดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเป็นของญวนและเขมรมาก่อน ตอนนี้อยู่สองประเทศนี้เป็นของฝรั่งเศสแล้ว ดินแดนฝั่งซ้ายจึงต้องเป็นของฝรั่งเศสด้วย ฝ่ายสยามปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าวและพยายามใช้วิถีทางการทูตเพื่อแก้ปัญหา อาทิ เสนอให้ฝั่งซ้ายยาว 650 กม.กว้าง 50 กม. เป็นเขตปลอดทหาร เสนอให้สหรัฐอเมริกาเป็นอนุญาโตตุลาการตัดสินกรณีพิพาทนี้ แต่ฝรั่งเศสไม่ยอมรับข้อเสนอดังกล่าวของฝ่ายสยาม ในที่สุดฝรั่งเศสก็ส่งกำลังทหารจากเขมรและญวนเข้าโจมตีลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงในเดือนเมษายน ค.ศ.1893 และต่อมาก็โจมตีป้อมและแนวป้องกันของสยามที่ปากน้ำเจ้าพระยาด้วยเรือรบ เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม ปีเดียวกัน สยามไม่มีทางเลือกต้องยกดินแดนฝั่งซ้ายซึ่งเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 90 ของประเทศลาวปัจจุบันให้กับฝรั่งเศสตามสัญญาลงวันที่ 3 ตุลาคม 1893 อำนาจการปกครองของสยามเหนือลาวก็สิ้นสุดหลังจากปกครองลาวมา 114 ปี (สุวิทย์ ธีรศาสตร์, 2541:407-411)

ฝรั่งเศสในลาว ค.ศ.1893 – 1945

ตามสนธิสัญญาฉบับวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ.1893 ลาวได้พ้นจากอำนาจการปกครองของสยาม แล้วไปอยู่ในการปกครองของฝรั่งเศส นายปาวีซึ่งได้เข้าไปสำรวจลาวหลายครั้งและเป็นรองกงสุลฝรั่งเศสประจำอยู่ที่หลวงพระบาง ได้กล่าวกับชนชั้นปกครองของลาวว่า “ฝรั่งเศสจะมาช่วยเหลือลาว เพื่อขับไล่สยามออกจากแผ่นดินลาว หลังจากนั้นการปกครองของลาวก็ยังคงเป็นไปตามเดิม”

การปกครองลาวของฝรั่งเศส ตอนแรกข้าหลวงใหญ่ฝรั่งเศสแห่งสหภาพอินโดจีน (Governor General of the Union Indochinoise) ชื่อ ปอล ดูแม (Paul Doumer ก.พ. 1897 – มี.ค.1902) ได้พยายามที่จะลดสถานะของลาวลง โดยมีคำสั่งในวันที่ 19 สิงหาคม 1899 ให้ลาวเป็นแคว้นที่ 5 ของสหภาพอินโดจีน ซึ่งมีรัฐบาลอยู่ที่ฮานอย(เวียดนาม) ทำให้ชาวลาวไม่พอใจพากันคัดค้าน ปอล ดูแม จึงล้มเลิกคำสั่งดังกล่าว แล้วรวมลาวที่แบ่งเป็น 2 ภาคให้เป็นเอกภาพ มีเมืองหลวงที่เดียวคือ เวียงจันทน์ (ตอนแรกตั้งเมืองหลวงที่สุวรรณเขตเป็นการชั่วคราว) ด้านการปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ค.ศ.1899 ฝรั่งเศสได้แบ่งลาวออกเป็น 10 แขวง² โดยแขวงหลวงพระบางเป็นหนึ่งในสิบแขวง ที่ทำการแขวงอยู่ที่หลวงพระบาง เมืองในความปกครองมี เมือง กาสี เมืองงอย เมืองไซ เมืองปากทา เมืองเชียงเงิน เมืองปากลาย แต่ในการบริหารงาน ฝรั่งเศสได้จัดแขวงหลวงพระบางเป็นพื้นที่ซึ่งมีลักษณะพิเศษ ในลักษณะของอาณาจักรเล็ก ๆ อาณาจักรหนึ่งในราชอาณาจักรลาว โดยให้รักษารูปแบบการปกครองแบบศักดินาเอาไว้ มีเจ้ามหาชีวิตหรือกษัตริย์เหมือนเดิม แต่ได้รับเงินเดือนจากฝรั่งเศส และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดของฝรั่งเศส เพื่อเป็นการถวายพระเกียรติเจ้ามหาชีวิต มีหอสนามหลวงหรือ “ทำเนียบรัฐบาล” เหมือนเดิม แต่คณะมนตรีมีจำนวนน้อยลง แต่ทว่าในการนี้เจ้าแขวงยังเป็นชาวฝรั่งเศสที่มีอำนาจเหนือเจ้ามหาชีวิต เจ้าแขวงเป็นผู้ควบคุมและชี้ขาดทุกงาน ในเรื่องของกฎหมาย ฝรั่งเศสให้พื้นที่ในแขวงหลวงพระบางใช้กฎหมายเดิม และเจ้ามหาชีวิตทรงสามารถตรากฎหมายใหม่ออกมาใช้ในแขวงได้ แต่ต้องได้รับอนุมัติจากผู้สำเร็จราชการฝรั่งเศสเสียก่อน (สุวิทย์ วีรศาสตร์, 2541:210-219)

สมัยที่ฝรั่งเศสปกครองลาว เศรษฐกิจของลาวส่วนใหญ่ยังเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง กล่าวคือ การผลิตในหมู่บ้านในชนบทส่วนใหญ่ผลิตเพื่อบริโภคในชุมชน การทำนาเป็นอาชีพหลัก แต่ผลิตข้าวได้ไม่ค่อยพอบริโภค โดยเฉพาะในภาคเหนือที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีที่ราบน้อย

ในเวลาต่อมาช่วงที่ฝรั่งเศสปกครอง ได้เกิดการต่อต้านจากกลุ่มต่าง ๆ นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1900 จนถึงค.ศ.1954 การที่ลาวต่อต้านฝรั่งเศส สาเหตุหนึ่งมาจากการที่ฝรั่งเศสขูดรีดทั้งแรงงาน เงิน และทรัพยากรต่าง ๆ จากลาว อย่างเช่น ผู้ชายลาวอายุ 18-60 ปี ต้องไปทำงานโยธาให้ทางการฝรั่งเศสปีละ 100 วัน โดยไม่ได้ค่าแรง และยังถูกเกณฑ์ไปทำงานโดยไม่ได้ค่าแรงถูก ๆ อีก 48-60 วัน/ปี ฝรั่งเศสยังเก็บภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อมอีกหลายอย่าง ภาษีทางอ้อม

² ฝรั่งเศสแบ่งลาวออกเป็น 10 แขวงคือ แขวงเวียงจันทน์ แขวงหลวงพระบาง แขวงเมืองพนมหรือเชียงขวาง แขวงหัวพันหรือจำปาศักดิ์ แขวงหัวช่องหรือน้ำทา แขวงคำม่วน แขวงสุวรรณเขต แขวงสาละวัน แขวงจำปาสัก แขวงทหารพวง สาลีนหรือพองสาลีน

ทั้งหมดจากลาวถูกส่งไปยังรัฐบาลสหภาพอินโดจีนที่ฮานอย นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังมอมเมาให้คนลาวติดฝิ่น เพราะฝิ่นเป็นรายได้ถึง 1 ใน 3 ของรายได้สหภาพอินโดจีน ซึ่งฝรั่งเศสเป็นทั้งผู้ผูกขาดการผลิตและการจำหน่ายฝิ่น (สุวิทย์ วีระศาสตร์, 2541:412-413)

กล่าวได้ว่าเป็นเวลากว่าครึ่งศตวรรษที่ชาวลาวได้ต่อสู้กับฝรั่งเศสเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราช การต่อสู้ดังกล่าวชาวลาวผู้รักชาติได้บาดเจ็บและล้มตายไปเป็นอันมากกว่าจะได้มาซึ่งเอกราช ฝรั่งเศสเองก็ต้องสูญเสียกำลังพลและงบประมาณเพื่อปราบปรามชาวลาวผู้รักชาติไปมากมายเช่นกัน การต่อสู้ดังกล่าวแบ่งเป็น 3 ช่วงคือ ช่วงแรกเป็นช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ.1900-1938) ในช่วงนี้ฝรั่งเศสมีการจัดองค์กรที่เข้มแข็ง มีทหารที่ผ่านการฝึกฝนในการรบ และการใช้อาวุธเป็นอย่างดี ฝรั่งเศสมีทั้งปืนไรเฟิล ปืนกลหนักและปืนใหญ่ ส่วนฝ่ายลาวมีเพียง หอก ดาบ หน้าไม้ ปืนแก๊ป ปืนเพลิง ดังนั้นกลุ่มต่อต้านฝรั่งเศสทั้งหมดจึงถูกปราบปราม ช่วงที่ 2 เป็นช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ.1939-1945) ช่วงนี้เป็นช่วงที่มีมหาอำนาจหลายประเทศเข้ามายังดินแดนเอเชียอาคเนย์ ซึ่งได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส ฮอลแลนด์ และสหรัฐอเมริกา ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ในวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ.1945 ภายหลังฝรั่งเศสพ่ายแพ้ต่อกองทัพนาซีเยอรมัน กำลังทหารญี่ปุ่นได้ยึดอำนาจการบริหารของฝรั่งเศสในอินโดจีน เจ้าฟ้ามงกุฎสีสว่างวัฒนา ได้เรียกร้องให้ประชาชนลาวลุกฮือต่อต้านญี่ปุ่นแต่ก็ล้มเหลว กองทัพญี่ปุ่นบังคับให้เจ้าสว่างวัฒนาประกาศตัดความสัมพันธ์ทั้งหมดกับฝรั่งเศส และให้ลาวเป็นเอกราช เมื่อวันที่ 8 เมษายน ค.ศ.1945 ช่วงที่ 3 เป็นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนได้เอกราช (1946-1954) (สุวิทย์ วีระศาสตร์, 2541:250) ในวันที่ 6 สิงหาคม ค.ศ.1945 สหรัฐอเมริกาได้ทิ้งระเบิดปรมาณูที่ฐานทัพเมืองนางาซากิ สองวันต่อมาญี่ปุ่นยอมจำนน ทำให้สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง เมื่อญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงครามต่อกลุ่มประเทศพันธมิตร ฝรั่งเศสต้องการกลับเข้ามาปกครองอินโดจีน และทำสงครามกับขบวนการกู้ชาติในเวียดนาม ลาว และกัมพูชา เมื่อทหารฝรั่งเศสบุกถึงนครหลวงพระบาง เจ้าสีสว่างวัฒนาทรงกลับตัดสินพระทัยให้ลาวเป็นประเทศอารักขาของฝรั่งเศสดั้งเดิม และประกาศปลดเจ้าฟ้าเพชรราช นายกรัฐมนตรีออกจากตำแหน่ง ยังผลให้คณะรัฐบาลและสภาชั่วคราวของลาวที่นครเวียงจันทน์ ลงมติออกเสียงให้ปลดกษัตริย์ลาวออกจากตำแหน่งและประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว และจัดตั้งรัฐบาลลาวอิสระในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ.1945 ในช่วงระยะเวลา 6 เดือน จากตุลาคม 1945 – เมษายน 1946 รัฐบาลลาวอิสระพยายามบริหารประเทศและจัดตั้งกองทัพโดยมีเจ้าสุภานุวงศ์เป็นผู้บัญชาการกองทัพ แต่การเจรจาเพื่อขอเอกราชจากฝรั่งเศสล้มเหลว ในที่สุดฝรั่งเศสก็ได้เข้ามาปกครองประเทศลาวอีกครั้งหนึ่ง (ศุภรัตน์ เชาวน์เกษม, 2544:29)

2.2 สภาพทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมและวัฒนธรรมของลาวช่วงปีค.ศ.1946-1998

สภาพทางการเมือง

ในการได้มาซึ่งเอกราชอย่างสมบูรณ์ของลาวเกิดมาจากความร่วมมือของพรรคคอมมิวนิสต์สามประเทศคือลาว เวียดนาม และกัมพูชา ที่ในเดือนมีนาคม ค.ศ.1951 ได้ตกลงวางแผนต่อสู้กับฝรั่งเศสร่วมกัน โดยเวียดนามและขบวนการปะเทดลาว³ ประสานชัยชนะในการต่อสู้กับฝรั่งเศสในภาคเหนือของเวียดนามและลาว

การรบในเดือนธันวาคม 1953 กองทัพแนวลาอออิสระสมทบกับทหารอาสาสมัครเวียดนาม ได้เปิดแนวรบใหม่ในภาคกลาง โดยตีได้ส่วนใหญ่ของแขวงคำม่วน และส่วนหนึ่งของสุวรรณเขต เมืองท่าแขกถูกปิดล้อม ฐานทัพอากาศที่สำคัญที่สุดในภาคกลางที่เขินก็ถูกปิดล้อม การรบในเดือนกุมภาพันธ์ 1954 กองทัพแนวลาอออิสระได้เปิดฉากตีเข้าที่ราบสูง ปลดปล่อยแขวงอัตตะปือ ที่ราบสูงบรีเวณ ตัวเมืองเหล่างาม แขวงสาละวัน ได้สำเร็จ เมื่อสิ้นปีนั้นแขวงหลวงพระบางส่วนหนึ่งก็ถูกปลดปล่อย

การรบที่สำคัญในประวัติศาสตร์อินโดจีนของฝรั่งเศส คือ การรบที่เดียนเบียนฟู เดียนเบียนฟูในตอนนั้นเป็นเขตของเวียดนาม เดียนเบียนฟูหรือเมืองแดงเป็นฐานที่มั่นทางทหารที่สำคัญที่สุดของฝรั่งเศสในอินโดจีน ซึ่งฝรั่งเศสใช้ปราบปรามฝ่ายต่อต้านทั้งในลาวและเวียดนาม หากเดียนเบียนฟูยอมจำนน ฐานอำนาจของฝรั่งเศสในอินโดจีนก็จะพังทลาย ดังนั้นฝรั่งเศสจึงป้องกันอย่างเหนียวแน่น ในขณะที่ฝ่ายเวียดนามจะต้องตีให้ได้ เพราะถ้าชนะ ฝรั่งเศสจะต้องออกไปจากอินโดจีน ดังนั้นวันที่ 13 มีนาคม 1954 กองทัพและประชาชนเวียดนามได้เปิดฉากโจมตีเดียนเบียนฟูอย่างดุเดือด การรบติดต่อกันจนถึง 8 พฤษภาคม 1954 ทหารฝรั่งเศสก็ยอมจำนน ผลการรบทหารฝรั่งเศสเสียชีวิต 16,200 คน เครื่องบินถูกทำลาย 62 ลำ ความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสครั้งนี้ทำให้ฝรั่งเศสต้องถอนตัวจากอินโดจีนอย่างสิ้นเชิงตามสัญญาเจนีวา ซึ่งที่จริงได้เจรจากันแล้วตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน และมาลงนามกันวันที่ 21 กรกฎาคม 1954 สัญญาเจนีวาครอบคลุมทั้งเวียดนาม กัมพูชา และลาว ชัยชนะอันนี้ทำให้ฝรั่งเศสหมดอำนาจ หลังจากที่ถูกครองลาวมา 8 ทศวรรษ (1893-1954) (สุวิทย์ ธีรศาสตร์, 2541:286-287)

³ ขบวนการปะเทดลาว ถูกจัดตั้งขึ้นในวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ.1950 เป็นองค์กรของพรรคประชาชนลาว (พรรคคอมมิวนิสต์ลาว) และตั้ง "แนวลาอออิสระ" ซึ่งเป็นองค์กรแสวงหาแนวร่วมต่อสู้ฝรั่งเศส ในองค์กรนี้เจ้าสุพานวง เป็นผู้นำขบวนการแต่เพียงในนามเท่านั้น อำนาจที่แท้จริงอยู่ในมือของนายไกรสร พรหมวิหาร และหนุ่ยฮัก พุมสะหวัน ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับพวกเวียดนามมากกว่าเจ้าสุพานวงค์ (สุรัช ศิริไกร, 2541:10-11)

หลังจากที่ประเทศลาวได้รับเอกราชและเป็นอิสระจากการครอบครองของจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส และได้เกิดปัญหาแบ่งแยกออกเป็น 3 ฝ่าย คือระหว่างลาวที่นิยมตะวันตก ลาวที่นิยมคอมมิวนิสต์ และลาวที่เป็นกลาง ทำให้เกิดการสู้รบภายในประเทศขึ้น เป็นช่วงระยะเวลาของการทำศึกแย่งชิงอำนาจระหว่างลาว 3 ฝ่าย หรือ “ศึกสามเจ้าลาว”

ส่วนผู้นำไทยและสหรัฐอเมริกาเล็งเห็นว่าการขยายตัวของขบวนการปะเทดลาวซึ่งมีเวียดนามเหนือและจีนเป็นผู้สนับสนุนนั้น จะเป็นภัยคุกคามต่อเสถียรภาพและความเป็นปึกแผ่นของลาว และจะขยายตัวมาสู่ไทย การป้องกันคือร่วมมือกันสนับสนุนรัฐบาลลาวฝ่ายขวาทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และการทหารอย่างลับ ๆ การแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาและไทยในความขัดแย้งทางการเมืองในลาว ทำให้การสู้รบเป็นสงครามที่ยืดเยื้อกว่า 10 ปี แต่ในที่สุดฝ่ายขบวนการปะเทดลาวก็ได้ชัยชนะทางทหารและการเมืองอย่างเด็ดขาดในปี ค.ศ.1975 ในปีเดียวกันในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ.1975 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติให้ยกเลิกรัฐบาลผสม ล้มเลิกสถาบันกษัตริย์ แล้วสถาปนาการปกครองใหม่โดยใช้ระบบสังคมนิยม มีเจ้าสุภานุวงศ์เป็นประธานประเทศ มีนายไกสร พรหมวิหาร เป็นประธานสภารัฐมนตรี(นายกรัฐมนตรี) และเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” หรือ สปป.ลาว (The Lao People's Democratic Republic – The Lao PDR) และให้วันที่ 2 ธันวาคมของทุกปีเป็นวันชาติ จากนั้นมาก็ได้มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็นรัฐ เรียกผู้ปกครองแขวงว่า “ประธานแขวง” แขวงที่สำคัญได้แก่ เวียงจันทน์ หลวงพระบาง สุวรรณเขต และจำปาศักดิ์ โดยมีระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์และได้รับการช่วยเหลือจากค่ายคอมมิวนิสต์ยุโรปและเวียดนาม (กรวรรณ ชีวสันต์, 2543:42-43)

ในความเคลื่อนไหวต่อมาของประเทศลาวหลังจากที่มีอิสระต่อการเมืองของประเทศตนเอง คือ การเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจในการเข้าสู่ระบบตลาด อันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ตามมารวมทั้งการที่ หลวงพระบางได้กลายมาเป็นเมืองมรดกโลก

สภาพทางด้านเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากแบบพอยังชีพมาเป็นระบบตลาด เกิดมาจากการที่สหภาพโซเวียตได้เริ่มเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศใหม่ในปี ค.ศ.1985 ลาวจึงได้เริ่มทบทวนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศของตน และในปี ค.ศ.1986 ก็ได้มีการนำนโยบาย “จินตนาการใหม่” (New Economic Mechanism – NEM) มาใช้

การเปลี่ยนแปลงตามลักษณะนี้ทำให้เศรษฐกิจของลาวขยายตัวจากร้อยละ 2.4 ในปี ค.ศ.1988 เป็นร้อยละ 13.5 และ 6.6 ในปี ค.ศ.1989 และ 1990 ตามลำดับ ในการที่ลาวเปิดโอกาสให้ต่างประเทศเข้าไปลงทุน ประเทศไทยที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านได้เข้าไปลงทุนมาเป็นอันดับหนึ่ง รายละเอียดต่าง ๆ และการลงทุนของต่างประเทศอื่นได้แสดงในตาราง 1

ตาราง 1 การลงทุนจากต่างประเทศในลาวที่ได้รับการอนุมัติตั้งแต่ปีค.ศ.1988-1996

ประเทศ	จำนวนโครงการ	ร้อยละของทั้งหมด	เงินลงทุน (ล้านเหรียญสหรัฐ)	ร้อยละของทั้งหมด
ไทย	232	23.84	2,591.82	38.75
สหรัฐอเมริกา	36	3.70	1,482.40	22.17
เกาหลีใต้	20	2.06	445.10	6.81
ฝรั่งเศส	72	7.40	318.43	4.76
มาเลเซีย	11	1.13	202.13	3.03
ออสเตรเลีย	41	4.21	134.96	2.02
ไต้หวัน	32	3.29	70.59	1.06
นอร์เวย์	1	0.10	54.00	0.81
จีน	62	6.37	39.91	0.60
อังกฤษ	16	1.65	35.30	0.53
อื่น ๆ	450	46.25	1,314.59	19.46
รวม	973	100.00	6,689.23	100.00

ที่มา : Foreign Investment Management Committee-FIMC (อ้างในศุภรัตน์ เชาว์เกษม, 2544:43)

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของลาวมาเป็นระบบตลาด เกิดมาจากปัญหาและความพยายามปฏิรูปเศรษฐกิจในช่วงปี ค.ศ.1975-1980 ซึ่งมีต้นเหตุของปัญหาที่สั่งสมมานานจากสงครามที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งมายุติในปีค.ศ.1975 ที่ลาวได้สถาปนาการปกครองใหม่โดยใช้ระบบสังคมนิยม ผลของสงครามทำให้เศรษฐกิจของชาวบ้านเสียหาย เพราะที่นาดี ๆ ถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก สัตว์เลี้ยงและวัวควายล้มตาย ชาวนาเป็นจำนวนมากทั่วประเทศได้หลบไปอาศัยในเมืองใหญ่ ๆ ที่ปลอดภัยจากการทิ้งระเบิดและการสู้รบ (สุรัช ศิริไกร, 2541 : 127)

ความระส่ำระสายของระบบเศรษฐกิจที่เริ่มมาจากระดับชาวบ้าน นอกจากความต้องการความต้องการความช่วยเหลือจากต่างประเทศแล้ว รัฐบาลลาวได้พยายามที่จะเพิ่มรายได้ของรัฐจาก ภาคเกษตร การดำเนินการคือ ในเดือนกันยายนค.ศ. 1972 รัฐบาลลาวเริ่มเก็บภาษีสินค้าเกษตรในเขตปกครองเก่าของลาวฝ่ายขวา วิธีการนี้ทำให้ชาวนาไม่พอใจ เนื่องจากในอดีตสหรัฐได้ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลลาวฝ่ายขวามาก่อน ทำให้ไม่ต้องเก็บภาษีจากชาวนาดังนั้น ชาวนาจึงหลบเลี่ยงการเสียภาษีกันมาก โดยไม่ยอมแจ้งรายได้ที่แท้จริงของตน ชาวนาบางคนได้เผาพืชผลที่มีมากเกินไป และเจ้าหน้าที่รัฐบาลบางคนก็ปฏิเสธที่จะเก็บภาษีชาวนา แม้รัฐบาลจะอธิบายเหตุผลการเก็บภาษีเพื่อประเทศจะไม่ต้องพึ่งพาต่างชาติก็ตาม ชาวนาสวนมากก็ยังไม่ยอมเข้าใจ นอกจากนี้ยังมีการจูงใจด้าน ชาตินิยม โดยพยายามอธิบายว่า การพึ่งตนเองและการสร้างชาติจะทำให้ชาติเป็นอิสระ ทำให้ต่างชาติไม่อาจจะชี้นำใด ๆ ได้ แต่ก็ไม่ได้ผลอีกเช่นกัน นอกจากนี้ความพยายามในการแบ่งเก็บภาษีเป็นประเภทต่าง ๆ ก็ทำให้ทั้งเจ้าหน้าที่ที่ด้อยการศึกษาและชาวนาเกิดความสับสน ในการนี้นายกรัฐมนตรีโกรธรู้สึกไม่พอใจที่พบว่าการทำนาโดยระบบครอบครัวซึ่งได้ผลผลิตต่ำ และเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเก่าที่ล้าสมัยยังคงขยายตัวออกไป การคมนาคมที่ไม่ดีโดยเฉพาะในฤดูฝนทำให้ขนส่งข้าวและอาหารจากบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ในภาคใต้สู่บริเวณที่ขาดแคลนในภาคเหนือทำไม่ได้ นอกจากนี้รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นใหม่ยังอ่อนแอและไม่มีบทบาทในทางเศรษฐกิจ และยังถูกบ่อนทำลายโดย "ระบบการลงทุนของเอกชน" ในด้านการค้าโดยมุ่งหวังการเก็งกำไรและกักตุนสินค้าที่ขาดแคลนเนื่องจากการปิดพรมแดนของไทย ดังนั้นถ้ารัฐบาลลาวสามารถจะเอาชนะระบบการผลิตเอกชนและการค้าเอกชนได้เร็วเท่าไรก็จะเป็นผลดีเท่านั้น

ดังนั้นความคิดการจัดตั้งระบบนารวมและสหกรณ์ในวิถีทางของประเทศสังคมนิยม⁴ จึง

⁴ การจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรเกิดขึ้นในเดือนมิถุนายน 1978 เมื่อนายกรัฐมนตรีโกรธเดินทางไปตรวจเยี่ยมแขวงจำปาสักและสาละวันเพื่อดูการผลิต และเสนอให้จัดตั้งสหกรณ์การเกษตรขึ้นเป็นครั้งแรก ในสองวันต่อมากรรมการเมืองของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้เรียกร้องให้มีการขยายการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรขึ้นทั่วประเทศ เพื่อเปลี่ยนระบบความสัมพันธ์ทางการผลิตจากระบบครัวเรือนสู่ระบบสหกรณ์นารวมเพื่อรับใช้ประชาชน และการปฏิวัติอุตสาหกรรมสังคมนิยมของประเทศให้ดีขึ้น คณะกรรมการเมืองได้อธิบายว่า สหกรณ์จะนำไปสู่การนำของพรรคที่เข้มแข็งในชนบท และในวันที่ 15 พฤษภาคม รัฐบาลได้แจกจ่ายเอกสารคู่มือการจัดตั้งระบบสหกรณ์แก่คณะกรรมการบริหารส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ในเอกสารได้อ้างว่าระบบสหกรณ์จะเป็นวิธีการผลิตทางการเกษตรที่ทันสมัยที่สุด และเป็นการ "กระโดดข้ามระบบทุนนิยม" นอกจากนี้ สหกรณ์ยังเป็นรากฐานสำหรับ "การรวมกำลังชาวนา" เพื่อสิทธิในการ "เป็นนายร่วมกัน" ในเอกสารได้ระบุให้ชาวนาเพียงแต่เข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับใด ๆ เพื่อร่วมกันบริหารงานอย่างเป็นประชาธิปไตย โดยขนาดของสหกรณ์จะมีขนาดตามขนาดของหมู่บ้าน ภายหลังการรวมงานถ้าสมาชิกคนใดไม่ชอบก็สามารถถอนตัวได้ เมื่อชาวนาเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหกรณ์ ชาวนาเพียงแต่ให้ที่ดินและเครื่องมือการทำไร่แก่สหกรณ์เพื่อใช้สอย ส่วนทรัพย์สินอื่น ๆ ยังคงครอบครองเป็นสมบัติส่วนตัวได้ แต่สหกรณ์มีสิทธิจะเอามาใช้ได้ถ้าจำเป็น (สุรชัย ศิริโกร, 2541, 156)

ได้เกิดขึ้น รัฐบาลลาวได้เริ่มระบบนารวมในกลางปีค.ศ.1978 แต่เมื่อทำไปได้เพียงหนึ่งปีก็ประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมายจนต้องระงับโครงการในปีต่อมา อุปสรรคสำคัญสำหรับการทำนารวมได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจของชาวนาและเจ้าหน้าที่ของพรรคเกี่ยวกับระบบนารวม ตลอดจนการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาลคอมมิวนิสต์ของกลุ่มลาวฝ่ายขวาที่ยังหลงเหลืออยู่ กลุ่มต่อต้านรัฐบาลหรือพวก “ปฏิปัติการ” นี้ได้พยายามโฆษณาบิดเบือนเจตจำนงค์ของการทำนารวมของรัฐบาล ชาวนาสวนใหญ่จึงมีความเข้าใจผิดและไม่เข้าร่วมโครงการ หรือเข้าร่วมโครงการเพราะความหวาดกลัวต่ออำนาจรัฐแทนที่จะร่วมมือด้วยความสมัครใจ ดังนั้นผลผลิตที่ได้จากการทำระบบนารวมจึงตกต่ำแทนที่จะเพิ่มขึ้นดังวัตถุประสงค์ นอกจากนี้รัฐบาลลาวยังอ่อนแอไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะบังคับให้ชาวนาทั้งหมดเข้าสู่ระบบนารวม เพราะการบังคับด้วยกำลังทำให้ชาวนาหลบหนีออกนอกประเทศมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจ การปกครอง และความมั่นคงของพรรค ดังนั้นรัฐบาลลาวจึงต้องตัดสินใจระงับโครงการทำนารวมภายหลังการทดลองได้เพียงปีเดียว

ความล้มเหลวของระบบสหกรณ์การเกษตรแบบรวมหมู่ที่จะผลิตอาหารให้เพียงพอต่อการบริโภคในประเทศในช่วงระหว่างปีค.ศ.1976-1978 ทำให้คาดการณ์กันว่าจะเกิดการขาดแคลนข้าวในปีค.ศ.1979 เป็นปริมาณ 56,000 ตัน การขยายตัวของกลุ่มต่อต้านรัฐบาลอย่างรวดเร็วโดยฉวยโอกาสโฆษณาชวนเชื่อจากความล้มเหลวของการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล และความขัดแย้งระหว่างเวียดนามและจีนอันเนื่องมาจากการรุกรานของกัมพูชาของทหารเวียดนามในเดือนธันวาคม 1978 ทำให้จีนทำสงคราม “สั่งสอน” เวียดนามในเดือนกุมภาพันธ์ 1979 ความขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างเวียดนามกับจีนทำให้รัฐบาลลาวจำต้องเข้าข้างเวียดนามตามข้อตกลงในสัญญาความร่วมมือและมิตรภาพต่อกันเป็นเวลา 25 ปี ที่ลงนามเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 1977 ส่งผลให้ลาวต้องกลายเป็นปรปักษ์ต่อจีน ปัจจัยดังกล่าวยังเป็นสาเหตุให้รัฐบาลลาวจำต้องชลอระบบสหกรณ์การเกษตรและแผนการปฏิรูปเศรษฐกิจสู่ระบบสังคมนิยมลง และหันกลับไปส่งเสริมการดำเนินธุรกิจของเอกชน ส่งเสริมการค้าต่างประเทศ ปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศไทยและประเทศตะวันตกอื่น ๆ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ หารายได้เข้าประเทศ ป้องกันการฉวยโอกาสของกลุ่มต่อต้านรัฐบาล และป้องกันมิให้เกิดศึกสองด้านพร้อม ๆ กันจากจีนและไทย ในช่วง 1978-80 นโยบายเศรษฐกิจดังกล่าวเรียกว่า “นโยบายเศรษฐกิจใหม่” (New Economic Policy) ซึ่งเป็นการเลียนแบบการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของสหภาพโซเวียตในยุคเลนิน ในช่วงปีค.ศ.1920-1921 นอกจากนี้การตัดความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของจีนต่อลาว และความขัดแย้งกับประเทศไทยและกลุ่มประเทศอาเซียน ทำให้ลาวต้องพึ่งพาอาศัยสหภาพโซเวียตเวียดนาม(ความช่วยเหลือของสหภาพโซเวียตแก่ลาว ลดลงร้อยละ 60 ในปี ค.ศ.1990 และยุติลง

ในปี ค.ศ.1991 เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลาย) และกลุ่มประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก อย่างเต็มที่ ลาวได้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปีฉบับแรก (ค.ศ.1981-1985) เน้นความร่วมมือกับกลุ่มประเทศสังคมนิยมและประสานกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของสหภาพโซเวียต ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปีฉบับที่สอง (ค.ศ.1986-1990) ลาวให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการปฏิรูปเศรษฐกิจตามนโยบาย “กลไกเศรษฐกิจใหม่” (New Economic Mechanism – NEM) ส่งเสริม เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพลังงาน และผ่อนปรนการค้าขายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน (สุรัชย์ ศิริไกร, 2541 : 127-168)

สภาพทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

สิ่งที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของหลวงพระบางอย่างหนึ่งก็คือ เรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ที่กระทำสืบเนื่องกันมา และในการที่หลวงพระบางได้เป็นเมืองมรดกโลกที่ได้รวมเอาผู้คนไว้ด้วยกัน วัฒนธรรมและประเพณีของชาวหลวงพระบางได้เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่เปรียบเสมือนความมีชีวิตชีวาและสีสันของผู้คน การแสดงออกทางวัฒนธรรมของชาวหลวงพระบาง สามารถเห็นได้จากงานประเพณีต่าง ๆ ที่ได้กระทำกันมาอย่างต่อเนื่องนับจากอดีต งานประเพณีเหล่านี้ได้แก่ บุญปีใหม่ (บุญเดือน 5) บุญสงวนเฮือ (บุญเดือน 9)

- บุญปีใหม่ เป็นการทำบุญและพิธีกรรมเพื่อส่งท้ายปีเก่าและต้อนรับสิ่งใหม่ของปีใหม่ วันแรกของงานเรียกกันว่า วันสังขารล่อง ชาวบ้านจะพากันไปซื้อของในตลาดนัดที่บริเวณใกล้ “เดินธาตุหลวง” (ลานธาตุหลวงหรือสนามธาตุหลวง) ข้าวของที่มีขายในวันนั้นนอกจากจะเป็นของเครื่องใช้ทั่วไปแล้วยังมีธงรูปสัตว์ประจำทิศที่ชาวเมืองเรียกว่า “ธงตัวเพ็ง” และธงรูปพระพุทธรูปเจ้าซึ่งชาวหลวงพระบางจะเอาไว้ใช้ปักบนธาตุทรายที่จะก่อขึ้นบนดอนทรายกลางแม่น้ำโขง ช่วงปลายของวันเดียวกัน

การก่อธาตุทรายบนดอนทรายกลางแม่น้ำโขงนั้น นอกจากจะเป็นการบูชาพระพุทธรูปแล้ว ยังมีความเชื่อกันว่าการก่อธาตุทรายนั้นยังต้องอธิษฐานส่วนบุญให้กับพญานาคผู้ดูแลแม่น้ำโขงด้วย ความเชื่อเรื่องนาคผู้ปกปักรักษาตัวเมืองหลวงพระบางนั้น มีมานานแล้ว และในปัจจุบันความเชื่อเรื่องนาคทั้ง 15 ตนที่ปกปักรักษาน้ำในเมืองตลอดจนเขตตัวเมืองนั้นยังมีความเชื่อที่มีพลังอย่างยิ่ง

ในตอนเย็นของวันสังขารล่อง บางครั้งเราอาจพบการลอยกระทงที่ริมฝั่งน้ำโขงได้บ้าง ส่วนมากจะเป็นคนเฒ่าคนแก่ของเมืองที่ยังคงรักษาความเชื่อนี้ไว้ บางคนกล่าวว่า ถ้าถมน้ำลายใส่ในกระทงด้วยก็จะยิ่งเป็นการปล่อยเคราะห์ลอยกรรมในปีเก่าออกไปได้ดีกว่าการลอยกระทงอย่างเดียว

วันที่สองของพิธีบุญปีใหม่ เรียกกันว่า “วันเนา” ในวันที่สองนี้มีการอัญเชิญรูปหุ่นเชิด ปู่เยอ ย่าเยอ⁵ และสิงกับตัวแทนบรรพบุรุษของชาวเมืองลงจากหอเก็บในวัดอาสาม กล่าวกันว่า แต่เดิมบริเวณวัดอาสามนั้นเป็นเพียงศาลผีที่เก็บรูปปู่เยอ ย่าเยอ มีสภาพเป็นป่าค่อนข้างทึบ เป็น ลานของ “ผี” และเพิ่งจะมีการสร้างวัดอาสามขึ้นในบริเวณนั้นเมื่อไม่นานมานี้เอง

ช่วงบ่ายมีการตั้งขบวนแห่ “นางสังขาร” (หรือนางสงกรานต์ในสำเนียงไทย) ที่บริเวณหน้า วัดธาตุ จากนั้นนางสังขารเดินเข้าไปในโบสถ์อัญเชิญศรีษะท้าวทนต์พรหมที่ขบวนรถและมีการ ตั้งขบวนแห่ซึ่งได้แก่ ขบวนปู่เยอ ย่าเยอ และสิงกับ ขบวนเฒ่าแก่ บุคคลสำคัญ และตัวแทนคุ้ม บ้าน ขบวนสาธุใหญ่และพระสงฆ์ ขบวนนางวอ และขบวนสังขารบนรถแห่ ซึ่งตลอดสองข้าง ทางบนถนนกลางเมืองจะมีชาวหลวงพระบางจำนวนมากมารอรดน้ำพระและคอยชมขบวนแห่ ถือเป็นการมีส่วนร่วมของคนทั้งเมืองที่มีต่อเมือง ขบวนแห่ไปสิ้นสุดที่วัดเชียงทอง นางสังขารเข้า รับพรจากพระและที่หน้าโรงเมี้ยนโกศ(โรงเก็บราชรถที่ใช้ในพิธีศพของเจ้ามหาชีวิต) ปู่เยอ ย่าเยอ และสิงกับทำพิธีเดินเสียดาย

พิธีการสำคัญในวันที่สามเรียกว่า “วันสังขารขึ้น” ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่แท้จริง ชาว เมืองจะนั่งข้าวเหนียวและเดินขึ้นพระธาตุพูสี ที่อยู่กลางเมืองเพื่อทำบุญโดยการวางข้าวเหนียว เอาไว้ตามหัวเสาบันได และเมื่อขึ้นถึงองค์ธาตุจะปาข้าวเหนียวเข้าองค์ธาตุ ถือกันว่าการตัก บาตรพูสีเป็นกิจกรรมที่สำคัญเช่นเดียวกันกับการตบธาตุทรายเพื่อบูชาพญานาค การตักบาตร พูสีเป็นโอกาสเดียวที่ชาวเมืองจะขึ้นไปทำบุญบนพระธาตุพูสี ช่วงบ่ายขบวนแห่นางสังขารจะ อัญเชิญศรีษะท้าวทนต์พรหมกลับจากวัดเชียงทองและแห่ไปที่วัดวิชุน ซึ่งถือเป็นวัดสำคัญอีก แห่งของเมือง ในวันเดียวกันนั้นตามวัดต่าง ๆ จะมีการสรงน้ำพระ และสำหรับนางสังขาร พวก เธอจะสรงน้ำพระพุทธรูปในโบสถ์วัดวิชุน

หลังจากวันสังขารหนึ่งวันชาวเมืองหลวงพระบางก็เตรียมตัวสำหรับการสรงน้ำพระบาง ในวันถัดมามีการแห่พระบางออกจากที่เก็บในหอพิพิธภัณฑสถาน อัญเชิญมาไว้ที่วัดใหม่ ไม่ไกลจาก พระราชวัง ปู่เยอ ย่าเยอ ได้รับเกียรติให้สรงน้ำเป็นคู่แรกในฐานะบรรพบุรุษโดยน้ำที่ปู่เยอ ย่าเยอ

⁵ ตามพงศาวดารลาว ปู่เยอ ย่าเยอ มีความสำคัญกับชาวหลวงพระบาง เพราะเชื่อกันว่าเมื่อครั้งที่มนุษย์ยังอยู่ เมืองแง มีเครื่องเขากาดเกวาล์ยักยังงอกปกคลุมท้องฟ้าจนบดบังแสงอาทิตย์มีคสนิท มนุษย์ได้รับความทุกข์ร้อนจากเครื่องเขากาดแต่ไม่มีใครสามารถตัดมันลงได้ จนมีปู่เยอ ย่าเยออาสาออกไปตัดเครื่องเขากาด และก่อนที่จะทำนั้น ก็ถามคนพื้นเมืองว่า “ถ้ากูออกไปตัดเครื่องเขากาด พวกสูจะเคารพกู” ทุกคนรับปากว่าจะทำตามความเรียกร้อง ดังนั้นปู่เยอ ย่าเยอจึงใช้เวลา 3 เดือน กับอีก 3 วันตัดเครื่องเขากาดออกจากกัน และโลกมนุษย์จึงสว่างขึ้นอีกครั้ง แต่นั่นเป็นต้นมา ผู้คนก็เคารพปู่เยอ ย่าเยอและเชื่อกันว่าเป็นบรรพบุรุษของคน

จะใช้ทรงนั้นตั้งมาจากน้ำคานในบริเวณที่เรียกว่า “ผาบ้ง” ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของพญานาคตนหนึ่ง ตามความเชื่อ ปัจจุบันผาบ้งคือจุดที่มองเห็นได้แต่ไกลในแม่น้ำคาน เพราะเป็นจุดที่สะพานเหล็กจากยุคอาณานิคมฝรั่งเศสถูกสร้างขึ้น โดยปกติ พระบางจะประดิษฐานที่วัดใหม่เป็นเวลา 3 วัน 3 คืน และจะมีพิธีแห่กลับไปไว้ในพระราชวังตมเดิมอันเสร็จพิธีบุญปีใหม่

- บุญสงฆ์ งานประเพณีนี้จะมีการแข่งเรือ และจะมีขบวนของคนกลุ่มต่าง ๆ อย่าง เช่นพระสงฆ์ ขบวนแห่นางสังขาร ฯลฯ ชาวบ้านที่มาในงานนี้จะสนุกสนานกันจากการที่ได้เชียร์ เรือที่ประชันฝีพายกันเข้าเส้นชัย ซึ่งจะมีทั้งวงดนตรีและสุราอาหารต่างๆ(ภัทรพงศ์ คงวิจิตร, 2543:67-82)

นอกจากนี้เอกลักษณ์อย่างหนึ่งของหลวงพระบางก็คือการรุ่งขึ้นของผู้หญิง ซึ่งนับวัน จะเปลี่ยนแปลงไป เพราะความเหมาะสมของวิถีชีวิตในสมัยใหม่และความนิยมแต่งตัวตามสมัย นิยม

ในสภาวะความผันผวนเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ผลกระทบเหล่านี้คือสิ่งที่เป็นกรอบวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่ต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของรัฐ ในความเกี่ยวข้องของผู้ที่มาจากดินแดนอื่น ไม่ว่าจะเป็นชาวตะวันตกโดยเฉพาะฝรั่งเศส หรือประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้เคียงคือประเทศไทยที่ต่างก็เคยเข้ามาปกครองในดินแดนแห่งนี้ แม้ในช่วงหลังลาวจะมีอิสระ ในการจัดการด้านการเมืองมากขึ้น แต่ในทางด้านเศรษฐกิจที่มีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพา กับต่างประเทศในด้านของการเข้ามาลงทุน อิทธิพลของชาวต่างชาติก็ได้ทยอยกันกลับเข้ามา โดย ลักษณะของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยที่ลาวต้องการสินค้าในการอุปโภคบริโภค ความ ต้องการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ นักลงทุนต่างประเทศต่างก็ต้องการวัตถุดิบ หรือ แม้แต่ความต้องการขยายอิทธิพลทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม

ความต้องการผลประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยวเป็นเหตุผลสำคัญต่อการเป็นเมืองมรดก โลกของหลวงพระบาง เพราะการที่เมืองหลวงพระบางเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน และติดตรึงอยู่ในความทรงจำโดยเฉพาะกับพวกนักเดินทางชาวตะวันตกที่ได้ถ่ายทอดไว้ในบันทึก อันมีค่าของพวกเขา ได้ตรงกับหลักเกณฑ์หลายข้อของอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลก ทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของยูเนสโก เมืองหลวงพระบางจึงได้เป็น เมืองมรดกโลก ที่ อยู่ในความสนใจของนักท่องเที่ยวทั่วโลก ในการดำเนินงานอนุรักษ์ในบริบทของมรดกโลก สิ่ง ที่ หลงเหลือไว้อย่างภาพของอดีตกาลอย่างที่เคยมีอยู่ในบันทึกของนักเดินทางชาวตะวันตกเหล่านั้น จึงเปรียบเสมือนต้นแบบในทางกายภาพ ที่เป็นหลักอยู่ที่รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ด้วยเจตนารมณ์เช่นนี้ ไม่เพียงแต่ความงามในความหมายที่ต้องการเห็นภาพของ

อดีตได้กลับมาอยู่ในยุคปัจจุบันเท่านั้น แต่สิ่งที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังของความงามในทางกายภาพ ยังมีเรื่องทางการเมืองของประเทศที่เคยเข้าครอบครอง อย่างเช่นการเมืองของฝรั่งเศสในลาวที่เปลี่ยนรูปเข้ามาทางลักษณะทางกายภาพ ในความพยายามรักษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมอันเป็นสัญลักษณ์ในเรื่องของวัตถุของยุคที่ฝรั่งเศสรุ่งเรืองในฐานะเป็นเจ้าอาณานิคม เรื่องทางเศรษฐกิจก็ยังคงเป็นความต่อเนื่องกันมานับจากอดีตกาลที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยซึ่งเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิด ความเกี่ยวข้องกับประเทศไทยดังจะเห็นว่าการลงทุนจากประเทศไทยนั้นมาเป็นอันดับหนึ่ง และในเรื่องของธุรกิจการท่องเที่ยว ดังจะเห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยนั้นมีเป็นจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่ง

ด้วยการเปลี่ยนรูปแบบทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ จากเดิมที่สงครามได้ทำให้ผู้คนต้องเสียเลือดเนื้อ และความเชื่อมโยงทางการเมืองต่อเศรษฐกิจก็คือการที่ฝ่ายใดชนะในสงครามก็จะกวาดต้อนผู้คนของอีกฝ่ายไปเป็นแรงงานเพื่อเพิ่มผลผลิต แม้จะข้ามพ้นจากยุคของสงครามล่าดินแดนและกวาดต้อนผู้คน แต่การรุกรานทางการเมืองและเศรษฐกิจก็ยังเป็นไปอย่างต่อเนื่องกับวิถีชีวิตของผู้คน การเอื้อมเข้ามาจัดการเมืองในบริบทของการให้หลวงพระบาง **มีสถานภาพการเป็นเมืองมรดกโลก** ได้เกี่ยวพันทั้งภาครัฐและองค์กรระหว่างประเทศอย่าง UNESCO ที่ฝรั่งเศสมีบทบาทสำคัญในองค์กรนี้ ในสมรภูมิทางการเมืองจึงมุ่งมาที่ลักษณะทางด้านกายภาพของเมือง เพราะลักษณะทางกายภาพคือรูปธรรมที่จะเป็นจุดขายในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในอันที่จะก่อประโยชน์ในทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งความแข็งแกร่งในทางเศรษฐกิจนั้นเป็นสิ่งที่ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นทางการเมือง และด้วยลักษณะเฉพาะของเมืองหลวงพระบางที่รวมเอาผู้คนไว้ด้วยกันกับเรื่องทางกายภาพซึ่งก็คือที่อยู่อาศัย อันเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่เป็นปัจจัยสำคัญของมนุษย์ ความเปลี่ยนแปลงที่การเมืองกระทำมาในรูปของกฎระเบียบหรือกฎหมายและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ชักนำนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรมเข้ามาอย่างมากมาย จึงตกมาเป็นภาระต่อพลเมืองที่ต้องเผชิญหน้าในการดิ้นรนปรับตัว เพราะหลวงพระบางในวันนี้ไม่ใช่หลวงพระบางในวันเก่า ๆ ที่ผู้คนจะใช้ชีวิตกันอย่างเรียบง่ายท่ามกลางขุนเขา ที่พวกเขาได้รู้สึกเป็นเจ้าของอย่างเต็มที่กับบ้านเรือนและชุมชนของพวกเขา

ในการมองความเกี่ยวพันกันในเรื่องทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมกับเรื่องทางกายภาพของชุมชน ได้พบว่าลักษณะทางกายภาพนั้นได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมานับแต่อดีตแล้ว โดยจะมีอยู่ 2 ประเด็นในเรื่องการเลือกใช้วัสดุในการสร้างบ้านของหมู่บ้านลาวในอดีต

ประเด็นที่หนึ่ง คือความแตกต่างทางฐานะเศรษฐกิจ ก็สามารถดูได้จากหลังคา กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีฐานะดีมักจะมุงด้วยไม้ ครัวเรือนที่ต้งใหม่หรือฐานะยากจนจะมุงด้วยหญ้าเป็นส่วนใหญ่

ประเด็นที่สอง หลังคาเป็นเครื่องบ่งบอกของการขยายตัวของทุนนิยม กล่าวคือ การเข้ามาของสังกะสีซึ่งลาวเองผลิตไม่ได้ ต้องนำเข้าจากฝั่งไทย ครัวเรือนที่มุงสังกะสีเป็นรุ่นแรก ๆ ถือว่าเป็นครัวเรือนที่ฐานะดี เพราะสังกะสีเป็นของแพงกว่าหญ้าคา แปก ไม้ และดินขอ (กระเบื้องดินเผา) ที่เป็นวัสดุหามาได้จากธรรมชาติ จำนวนหลังคาสังกะสีที่เพิ่มขึ้นแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของทุนนิยมที่เข้าสู่หมู่บ้าน (สุวิทย์ ชีวาสวัสดิ์, 2541:326-329)

การที่หลวงพระบางก้าวเข้ามาสู่การเป็นเมืองมรดกโลก คงไม่ผิดนักถ้าจะกล่าวว่าเป็นพัฒนาการของทุนนิยมที่มีเค้ารอยมาจากอดีต ที่ทุนนิยมได้เข้าถึงหมู่บ้าน หลวงพระบางวันนี้ก็เปรียบเสมือนการได้รับอิทธิพลจากทุนนิยม โดยความเปลี่ยนแปลงนั้นได้กระทำต่อตัวเมืองในขอบเขตที่ใหญ่กว่า แต่ที่คงไว้คือความซับซ้อนที่มีต่อวิถีชีวิตของผู้คน